

Kunskapsekonomins viktigaste tillgång: Så får vi bort den dyra kunskapsbristen

I kunskapsekonomin har immaterialrätten kommit att få en allt större betydelse. Det finns dock samtidigt en skriande kunskapsbrist, vilket visats i flera olika rapporter. Detta gäller inte bara i Sverige utan har visats även på EU-nivå. Alltför många kan alltför lite, så lite att de inte ens vet när de borde fråga om hjälp. Kunskapsbristen är kostsam för samhället, inte minst för företags möjlighet att få utväxling på det som skapas. Vi ser också att tillgångar som skulle kunna finnas inte skapas, genom att exempelvis patent inte söks. Det kan också handla om motsatsen, att patentansökningar lämnas in i situationer där andra strategier kanske varit bättre.

Vi lever i en konkurrensutsatt global ekonomi. Om vi är sämre än andra länder på att ta tillvara på kunskapsbaserade tillgångar spelar det mindre roll om vi på andra sätt försöker säkerställa en god position i kunskapsekonomin. Ju viktigare de kunskapsbaserade tillgångarna blir, desto allvarigare är denna utbredda okunskap. I praktiken handlar detta om Sveriges konkurrenskraft och välstånd.

Konsekvenser av kunskapsbristen

I en kunskapsekonomi där över 80 % av företags tillgångar består av immateriella värden får en utbredd kunskapsbrist betydelse. Okunskapen är utbredd i hela samhället och tar sig många uttryck.

- **Förlorade affärsmöjligheter för näringslivet**

Inom EU är det bara 9 % av de små och medelstora företagen som har någon registrerad rättighet. De små och medelstora företag som har registrerade rättigheter har mer än 30 % högre intäkter per anställd än de som inte har det. Skälen till varför företagen inte använder sig av rättigheter trots att utväxlingen kan bli så stor torde kunna hänga samman med flera faktorer, men det går inte att utesluta att okunskap är en tungt vägande faktor.

För företag får det dock särskilt stor betydelse när de saknar kunskap om något som kan vara helt avgörande för dem. Problemet är ofta, särskilt för små och medelstora företag, att de inte har resurser att anställa specialistkompetens. De saknar också ofta förmåga att ens känna igen när de ska ställa frågor och vem de i så fall ska kontakta.

- **Sämre utväxling på högre utbildning och forskning**

En viktig faktor som gör att företag saknar tillräcklig kompetens i de här frågorna är utbildningssystemet. Det går idag att i Sverige utbilda sig till yrken där hela yrkesrollen kommer att kretsa kring hantering av egna och andras kunskapsbaserade tillgångar utan att ha lärt sig något kring detta. På vissa lärosäten blir studenterna väl förberedda, på andra får studenterna inte en enda föreläsning i ämnet.

Kunskapsbristen får också effekter inom högskolesektorn. Svenska forskare får inte heller nödvändig kunskap om immaterialrätt. Det försvårar för dem i beslut kring nyttiggörande, men även i beslut om publicering. Många av våra konkurrentländer gör stora satsningar på utbildningssidan för att bättre ta tillvara kunskapsbaserade tillgångar, här behöver Sverige ett ökat fokus.

- **Skattepengar används fel vid offentliga inköp**

Offentlig upphandling omsätter enorma summor. Immaterialrättigheter av olika slag kan komma att behöva hanteras inom ramen för olika upphandlingar. Det kan exempelvis handla om upphovsrättigheter vid konsultuppdrag eller upphovsrättigheter vid genomförande av IT-projekt. De som gör upphandlingar behöver kunna immaterialrätt både för att inte betala för mycket och för att inte betala för något som de sedan inte kan använda på det sätt som de tänkt. Till konsekvenserna hör också att avtal, inklusive de som träffas inom ramen för offentlig upphandling, blir fel. I värsta fall kan det avtalsparter sitta med avtal som går stick i stäv med det de egentligen vill.

Våra förslag på hur utmaningen ska mötas

1. **En samlad strategi på nationell nivå**

Det krävs en samlad strategi på nationell nivå kring immaterialrättsfrågorna. Hit hör att de politiska strukturer som finns på utbildnings- och forskningsidan aktivt måste arbeta med immaterialrättsfrågorna.

2. **Ett nationellt kunskapscentrum**

Det bör skapas ett nationellt kunskapscentrum i Sverige efter finsk modell. Här kan även Patent- och registreringsverket ges en aktiv roll.

3. **Krav på utbildningsinsatser**

Utförningen av högre utbildning är på många områden inte detaljstyrd. I ett läge där vi kan se att personer inte får tillräcklig utbildning i immaterialrättsfrågor behövs att konkreta krav ställs på relevanta utbildningsinsatser.

4. **Immaterialrättsfrågor som del av forsknings- och innovationspolitiken**

I forsknings- och innovationspolitiken sätts fokus ofta på investeringar och nyttiggörande. En viktig parameter är immaterialrättsfrågorna, inte minst i samband med FoU-samverkan. Det gör att immaterialrättsfrågorna bör ses som en naturlig del av forsknings- och innovationspolitiken.

5. **Krav på kunskapsutbyte mellan myndigheter**

Vi har en expertmyndighet på immaterialrätt, Patent- och registreringsverket. Andra myndigheter som behöver stöd i immaterialrättsliga frågor, bör ha i sitt uppdrag att söka sådant stöd hos den myndigheten. Det skulle minska risken för dyra misstag.

Vill du diskutera mer om hur Sverige ska kunna stärka arbetet med kunskapsbaserade tillgångar? Kontakta Svenskt Näringslivs expert Christina Wainikka, christina.wainikka@svensknaringsliv.se